

PAPER DETAILS

TITLE: Sanayilesme Siyasi ve Sinai Gelisme

AUTHORS: Necdet SERIN

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/37230>

SANAYİLEŞME SİYASETİ VE SİNÂİ GELİŞ

Dr.

I — İKTİSADÎ KALKINMA VE SANAYİLİ

Bu yazının amacı, «Türkiye'nin Sanayileş yapmış oldumuz çalışmanın ikinci bölümü ile ilından sonra, Türkiye'nin Sanayileşme Siyaseti gelişmeleri incelemektir. Diğer bir yazımızda d üçüncü bölümünü teşkil eden Yapım Sanayiinin son durum yani 1960 dan sonraki devre incelen

Türkiye, 1923 yılından beri sanayileşme ç rımsal bir toplumdaki ileri bir sanayileşmiş to şartları içinde bulunmaktadır. Bu çabanın amaç iktisadî bünyeli bir ekonomi halinden kurtaran nın her gün iyileştiği, teknolojik gelişmenin de kendi kendini besliyen bir ekonomi haline getir

Bu şekilde ileri ve zengin bir ekonomi hal maye yığılmasının hızlı olup olmadığına bağlıdır içi imkânlar sermaye yığılmasının başlıca kayna ye'de, gerekse diğer yeter derecede gelişmemiş

zorlıyan iktisadî kuvvetlerin başlıcaları, hızlı rım dalında verimin düşük oluşu, dış ülkelerimizin gelecekte nasıl bir gelişme göstereceği olmasıdır. Bu hususlar adı geçen eserde (2) ay celenmiş bulunmaktadır. Burada ise, Türkiye'nelten bu iktisadî etkenler üzerinde ana hatla

Yeter derecede gelişmemiş diğer ülkelerin kiye'de de hızlı nüfus artışı iktisadî kalkınma i lerden birisidir. Çünkü, nüfus artışı hızlı oldu bir üretim gelir veya hayat seviyesini elde etm tırım yapmak gerekir. Halbuki, Türkiye plânlı lama yüzde üç dolaylarında bir nüfus artışına na gelirden de ancak ancak yüzde üç dolayların bilmiştir. Bu durum, plânlı döneme kadar kay artan nüfusu beslemeye ayrıldığını; yatırımlar tan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayacak alt yapı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sebeple ada liri, yani halkın hayat seviyesini veya yaşama ş tirmek için, kaynaklardan daha büyük bir pay ayırmak zorundayız. Gerek adam başına hakik tırımların oranını yükseltecek ilk yollardan bir hızını yavaşlatmaktır. Çünkü, nüfus artışı serm hızlı olursa, adam başına sermaye yatırımı ile çağından hayat seviyesi düşer. Eğer nüfus ar yığılımı artış hızı birbirine eşitse önceki hayat rilebilir. Sermaye yığılım hızının nüfus artış hı ğu yerlerde ise, aradaki farkın derecesine göre

SANAYİLEŞME SİYASETİ

na göre ise, ortalama nüfus artışı yüzde 2.5 dur. E başına gerçek gelir artışı ile nüfus artışı arasında yüzde 5.0, 1964 de yüzde 1.8, 1965 de yüzde 2.4 ol bu kısmını tarım, sanayi hizmet dalları gibi verim kısa - dönemde meyvaları alınabilen sahalara ayırmıştır. Yukardaki üç yılın ortalaması gözönünde sa, bu dönemde ortalama yıllık gelir artışı yüzde şı ile arasındaki fark yüzde 3.2 olmuştur.

1965 Genel Nüfus Sayımı'nın sonuçlarına göre artış hızında bir düşme olmakla beraber, henüz artışının hızlı olduğu ülkelerden birisidir. Şüphesiz nüfus artışı ne kadar hızlı olursa olsun iktisadî gelecek bir tehlike sayılmaz. Fakat nüfus artışının hızlılık, adam başına hakiki gelir ve sermaye yatırımı yavaş veya yatırımlara ayrılan kaynakların yeteriyle bir nüfus sorunu ile karşı karşıya bırakmaktaki kınma hızı öngörüldüğü gibi yüzde yedi, hatta bile olsa, nüfus artış hızının yavaşlaması verimli yatırım fonlarında bir artma meydana gelmesinin sebeple sanayileşme siyasetini destekleme ve bakımından, nüfus artışını azaltacak bir nüfus gerekmektedir. Bunun da en etkili yolu ciddî bir nüfus veya nüfus plânlaması siyaseti ve programı uyg

Nüfusla ilgili diğer bir sorun da, nüfusun şiddetli baskısıdır. Nüfus artış hızının yavaşlatma baskıyı azaltacak ve tarım dalında adam başına verimliliği artırma dalına ayrılan ve

bi çeşitli âlet ve maddelerin sanayi dalında üretilmektedir. Gerek tarım dalının ihtiyacı olan maddelerin se sınaî üretim seviyesinin yükseltilmesi fabrihaya veya sınaî yatırımlara ihtiyaç gösterir. Görülüyordur ki, gelişmesi, hem tarımsal faaliyetlerde kullanılmaktadır. Üretim ve maddelerin üretilmesi, hem de fazla tarımsal sınaî faaliyetlere aktarılması bakımından sanayileştirilmiştir.

Sınaî yatırımların finansmanı ise, tarım dalında da geniş ölçüde bağlı bulunmaktadır. Aynı zamanda tarım faaliyet dalı birbirlerinin ürünlerine karşı satın almaları zar yaratacaklardır. Bu sebeple, bu iki ana faaliyet arasında uyumlu bir şekilde geliştirilmesi gerekmektedir.

Diğer geri kalmış ülkelere göre, Türkiye'nin en büyük zorunu kılın diğer bir husus ise, adı geçen ülkelerle olan ticarî ilişkilerinde zayıf durumdur. Çünkü, her ülkenin en çok nisbî üstünlüğü olan ürünlerin bulunması, ihtisaslaşması ve birbirleriyle ticaret yapmaları gören «Karşılaştırmalı Masraflar Kuramı», bu kuramın ileri sürülen faydalarını her iki tarafa ayrı ayrı şekilde işlememektedir. Aksine, iktisadî yapının düzenlenmesi, çeşitli sebeplerden dolayı, düşük iktisadî dengesizliğin sebebi olmaktadır. Çünkü, özellikle ihraç maddeleri olan tarım ürünlerinin artması değildir. Aynı zamanda ilkel maddelerin fiyatları artmamasıyla karşı karşıyadır ve dünya piyasasında çok kere, hemen hemen 1870 dan beri devamlı olarak fiyatlarına göre daha hızlı bir şekilde düşmektedir.

mak mümkün olur. Sanayileşme çabasının başarı-
sınaî faaliyetleri kuvvetlendirecek, en kısa zamanda
yabancı yapılarla rekabet edebilmesini sağlayaca-
lenecek bir dış ticaret ve koruyucu gümrük siyase-
sini zorunlu kılmaktadır.

Buraya kadar söylediklerimizden, iktisadî gel-
 için, ilk olarak sınaî kalkınmanın mı, yoksa tarım
 mı başarılması gerektiği tezlerinden sınaî kalkın-
 savunmak veya tanımlamak olduğu anlamı çıkarıl-
 kü sanayileşme, kalkınmanın sadece bir yönüdür.
 bul edilen ölçüsü olan adam başına gelirde bir a-
 sanayi faaliyetlerinin finansmanı, hem de sanayi y-
 talep yaratılması için tarımsal faaliyetlerin de geli-
 na karşılık sanayileşmeksizin gelirde büyük ve d-
 elde etmek çok güç olup, ekonomiyi geliştirecek
 rımları finanse etmek için de gelir kaynaklarına
 Bundan dolayı, gayretler büyük ölçüde sanayileşm-
 önce, tarım dalında köklü bir iyileştirme ve geli-
 millî geliri ileride hızlanacak sanayileşmeyi besli-
 karmak gerekmektedir. Sanayileşme amacına ula-
 devrede yapılabilecek olan pekçok şeyden biri, tar-
 mi arttırarak, büyük ölçüde tarım ürünleri fazla-
 Hatta bu nokta, özellikle nüfus artışıındaki hızdan
 lidir. Yeter derecede gelişmemiş ülkelerde, başlı-
 tarımsal faaliyetler olması sebebiyle de, gelişme i-
 reketi çok kere tarımdan gelmelidir. Tarım dalın-
 yükseldikçe, tüketim malları ithalâtında fazla artış

etmekte, onu kolaylaştırmakta; sanayileşme işi hızlandırmakta ve gelişmeyi kendi kendini haline getirmektedir. Şu halde, bütün faaliyete önem verilmeli ve bir dala diğerlerine göre bir öncelik verilmelidir. Öncelik tanınması gereken bu faaliyet da kü, bu yazının dar çerçevesi içinde ana hatlarımız iktisadî kuvvetler, sanayi dalına öncelik verilmeli, sanayileşmeyi zorunlu kılmaktadır.

II. PLÂNLİ DÖNEMDE SANAYİLEŞME

Türkiye'de bugüne kadar izlenen sanayileşme zaman zaman özel sermaye zaman zaman da devlet ağırlık verilmiş bulunmaktadır. 1923 - 1930 arası ile özel sermayenin sınaî yapıyı kurması beklendiği sebeplerle ve kendisine yeteri kadar fırsat verildiği için, özel sermaye bu görevi başaramamıştır. Devletin iktisadî hayata karışma derecesi devletin herhangi bir Sosyalist Kurama dayanmıyan, Türkiye'den doğan, Türkiye'ye has bir Devletçilik Sistemi'de gelişmiştir. Özel sermaye faaliyetlerine de yavaş yavaş sırasında pek çok sınaî dalın temeli atılmıştır.

1950 - 1960 dönemi ise, siyasî iktidarın bu konuya uygun olarak, özellikle dönemin ilk beş yılında faaliyetlerine iktisadî alanda geniş yer verilmemiştir. Fakat, özel sermaye kendisinden beklendiği kadar ilerleyememiştir. Bu sebeple, özel sermayenin bir

bitinde ve çeşitli iktisadî faaliyet dallarının gelişim hazırlanmasında onbeş yıl sonunda beklenen sonuç ket edilmiştir. Onbeş yıl sonunda ulaşılması istene saca şunlardır :

- 1) Yüzde yedi bir gelişme hızının sağlanması ile ilgili sorunların çözülmesi,
- 2) Dış ödeme dengesine ulaşılması ve,
- 3) Bu hedeflerin toplumsal adalet ilkelerinin gerçekleştirilmesidir.

Plânda belirtildiği gibi, yüzde yedi kalkınma tirilmesi, geniş ölçüde sanayi dalında meydana bağıdır. Tarım alanında, ortalama yıllık artış hız 4.2 ye ulaşacağı hesap edilmiştir. Sanayi dalında i artış hızı yüzde 12.9 olacaktır.

Plânlı dönemde izlenmesine başlanan sanayile hedef ve ilkeleri ise şunlardır (6) :

- 1) Her malın ülke içinde yapılması gaye değ
- 2) Millî geliri arttıracak ve genlik seviye alanlarda karşılaştırmalı maliyet çözümlemelerin verir görüldüğü alanlarda üretimin geliştirilmes caktır.

- 3) Bazı alanlarda kapasite fazlalığı olduğu kapasitenin kullanılması durumunda üretimin ken lararası fiyat karşılaştırmasına elverişli olduğund

edileceği ve yerli sanayi yapılarını ithal edilen y
verişsiz durumda bırakan idarî ve hukukî aksak
cağı düşünülmüştür.

7) Yeteri kadar ve istenilen nitelikte yerlisi
ithalâtının koruma hedeflerine uygun olarak dene
tüm yasaklanmasına gidilecektir.

8) Yerli yapıların fiyatlarının dünya fiyatla
de olmasını önlemek ve uluslararası rekabete alışt
süreler sonunda denetlenmeli rekabet malları ith
kabul edilmiştir.

9) Tekelci durumlar yüzünden fiyat bünyesi
ve bazı ellerde aşırı kârların toplanmasına engel
alınacaktır.

Yapım sanayii için tesbit edilmiş olan hedef
ile ulaşma için de, sanayi dalını uyaracak gerekli
lerin de neler olacağı plânda tesbit edilmiş bulunur

1) Sanayide kuruluş yerlerinin seçilmesinde
arttırma yanında bölgelerarası dengeli bir kalkını
cına göre hareket edilecektir.

2) Çeşitli sanayi kredisi miktarı arttırılacak
ması gerekli bulunmuş, ya da tavsiye edilmiş ma
yapacak sanayie kredi sağlanmasından kolaylık g

3) Sanayide hızlı amortisman uygulanacaktır

4) Montajdan başlıyan sanayiinin komple yap
üretim vergisinin uygulanması değişecek ve yerli c

SANAYİLEŞME SİYASETİ

yatırımlara vergi indirimleri tanınacak, gelişmiş bu imkânları kullanmamış bölgelere yatırımlar için tedbirler alınacak, imkânların bol miktarda her yerde sanayi bölgeleri kurulması yoluna gidilecek bölgelerde alt yapı veya toplumsal sabit sermaye harcamaları azaltılarak verimlilik artırılacaktır.

Fiyat ve kredi siyasetinin, devlet ve özel sektörün teşvik edici şekilde ayarlaması yanında, patent haklarının korunması konusunda titiz davranılacak, yabancı sermaye önliyecek bütün engeller kaldırılacaktır.

Bundan başka, plânda, yapım sanayiinde istenen büyümenin, küçük sanayi ve el sanatları ile ağır sanayiye kadar otuzbir grup sınaî faaliyetinin her biri için plânlı bir şekilde geliştirilmesi, esas kriter olacaktır.

III — YILLIK PROGRAMLARIN UYGULANMASI VE ALINAN TEDBİRLER :

1961 yılında ekonomik hayata hâkim olan krizin ikinci yarısına kadar devam etmiş ve bu süreçte yavaş yavaş yeniden canlanma ve gelişme başlamıştır. Bunun günlük sebebiyle, sınaî üretimde, demir çelik üretimi bir önceki yıla göre hiç bir artış göstermemiştir. Pamuklu kumaş üretimi yüzde 20 oranında düşmüş, pamuklu kumaş üretimi (7). 1962 yılının ikinci yarısında ise, gere-

muz sınaî faaliyetlerin geliştirilmesi ilkeleriyle ilgili kısmının uygulanmasına geçilmesiyle birçok sanayi kapasiteler yaratılmış, yeni yeni mallar yurt içinden üretilmiştir.

Yapılan hesaplar plânlı dönemin ilk yılı olan 1963'te defa olan yüzde 7 kalkınma hızının üzerinde yüzde 7.5'e kalkınma hızına ulaşıldığını göstermektedir. Şüphesiz yüzde 7.5'lik bir gelişme hızı cesaret vericidir. Fakat gerçek sonuç tarımsal üretimde tahminlerin çok üstünde sağlanmasıyla mümkün olmuştur. Bundan başka sanayi yatırımlarındaki hızlı artış ve tatminkâr bir ihracat artışı da, iktisadî hayatı geliştirici bir rol oynamıştır. Gelişme oranı yüzde 7.4 yerine, plânda öngörüldüğü oranında olsaydı gelişme hızı yüzde 6.2 civarında olurdu. Bu sonuç, plânda ve yıllık programlarda öngörülen bütçe artışı da, eğer belirli tedbirler alınırsa yüzde 7.5'e erişmenin güç bir şey olmadığını ortaya koymaktadır.

Daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi, yüzde 7.5'e ulaşılmasında sanayi dalında sağlanacak gelişme yüküktür. Plâna göre sanayi dalında yüzde 12.9 oranında sağlanması gerekmektedir. Halbuki, 1963'te sanayi dalında yüzde 8.0'lık bir gelişme sağlanmıştır (10). 1963 programında sanayi gelişme oranı genel olarak yüzde 91'dir. Sanayi dalında gelişme hızı ise yüzde 87'dir (11).

1963 yılında iktisadî hayatta görülen gelişmeler, kalkınma hızı lehte ve cesaret verici olmakla beraber

1964 yılında yüzde 4.3 lük bir kalkınma hızı sağlanırken, aynı yıl içinde sağlanan gelişme hızı ise yüzde 8.6'dır.

Şüphesiz ki, 1964 yılında, 1963 yılına göre tatarların sorumluluğunu ne hükûmete yüklemek de bu sonucun plânın ve plâncıların yetersizliğiyle mümkündür. Çünkü, J. B. Knight'ın da belirttiği gibi, başarılı olması, önceden ve kesin olarak tahmin edilemeyen, bir sınır anlaşmazlığı, ticaret hadleri ve diğer gibi çeşitli etkenlere bağlıdır». 1964 yılında tatarların hızı sağlanmasını önliyen başlıca iktisat -dışı sebepler, uyumsuzluğu yanında, Devlet Plânlama Teşkilâtı Profesör Tinbergen'in belirttiği gibi (13) bazı ilave etkenler vardır. Bunlar; 1963 yılıyla karşılaştırıldığında tatarların üretimin düşük kalması, özel sektörün plânda öngörülen kadar az yatırım yapması- ki bunun başlıca sebepleri, döviz rezervlerindeki azalma, Konsorsiyum ile sağlanan yardımın yetersiz ve yavaş oluşu ve diğer iktisadi sebeplerdir.

Durgunluğu gidermek için, özellikle para ve kredi alanlarında gerekli tedbirlerin alınıp uygulanmasıyla birlikte iktisadî hayat tekrar canlanmaya, özel sektörünün faaliyetleri gittikçe artan bir gelişme göstermeye başlamıştır.

Buraya kadar söylediklerimizi özetliyecek olarak, 1963 döneminde, Türk ekonomisi plânda öngörülen hızla gelişmiş olmakla beraber, gelişme temposu yavaşlamıştır. Yıllık Programında da belirtildiği gibi (14), Plân

tahmine göre 1965 yılında da öngörülen yüzde 7 ulaşamayacağı ve gayri safî millî hasıla artışının yetersiz tesbit edilmiş bulunmaktadır. Sanayi dalında sağlanacak gelişme hızı da, 1964 yılından biraz daha iyi olmakla hedefi olan yüzde 12.9'un çok gerisinde kalacaktır. İktisadi Enstitüsü tarafından Kasım 1965'te yapılan bir araştırmaya göre bile -ki kalkınma hızının yüzde 5.3 olacağı tahmin edilmektedir- sanayi dalındaki gelişme hızı yüzde 9.1 olacaktır. Tahminlere göre daha düşük bir kalkınma hızı (yüzde 8.6) hesaplandığına göre, sanayi dalındaki gelişme hızı yüzde 8.6'lık gelişmenin biraz üzerinde olacaktır.

Fakat daha önce belirtmiş olduğumuz gibi, 1964 yılında, hızlı bir gelişme yılı olmuştur. Yapım Sanayi Dalı'na göre (15), gıda sanayiindeki üretim azalışının sanayi dallarında artışlar kaydedileceği ve üretim hızının 110.7'den yüzde 113.3'e yükseleceği tahmin edilmiştir. Bu dalda boru, sülfirik asit, amonyum sülfat, kâğıt yapımı, ipliği ve yün dokuma (özel sektör dalında) üretimin önemli olmıyan düşmelere karşılık diğer yapımların artışı sağlanmış bulunmaktadır (16).

1964 yılının ikinci yarısından itibaren tekrar gelişme olmakla beraber, önümüzdeki yıllarda da iktisadî gelişmeyi destekliyecek olan geri kalmalar ve gecikmeler olacaktır. 1966 yılı programında belirtildiği gibi (17), ilerideki yıllarda sanayi üretim kapasitesini arttırmak ile yakın gelecekte hatırlanacak olursa, ilerdeki yıllarda bu faaliyetlerin hızla gelişmesi ve ilerideki yıllarda bu faaliyetlerin hızla gelişmesi için gerekli olan yatırımların hızla yapılması gerekmektedir.

Sanayi dalının gelişmesi için, Birinci Beş Yılında öngörülen genel ve her sanayi dalı için genel yıllık programlara göre kısmen alınmış ve uygun birlerin yeterli olduğu ve yeterli bir şekilde uygulamak çok güçtür. Yapım sanayiinin gelişmesi yönünde büyük önem taşıyan tedbirler 1965 Programında aittir. 1965 Programında öngörülen genel tebirler

1) Yerli imalâtın dünya piyasası fiyatları ile uyumu için ham madde fiyatlarının düşürülmesini, ithalât rejiminde gerekli değişiklik yapılacak, yerli fiyatlarının da dünya piyasası fiyatlarıyla dengeli olması için tedbirler alınacaktır.

2) İthalâtın, sanayiinin ihtiyacı olan yedek parçaları sürekli olarak sağlanmasının kolaylaştırılması,

3) Yapım sanayiinin gelişmesinde lisans ve patentleri önemli yer tutmakta olduğu için, lisans ve patentlerin işbirliği yapılması,

4) Patentle ilgili mevzuatın günün şartlarına göre düzenlenmesi,

5) Montaj sanayi talimatnamesine giren ürünlerin imalâta geçilme azami süresi ve yıllara göre döviz miktarının 1965 yılı sonuna kadar tesbit edilmesi,

6) Sanayici kotalarının dağıtımında tahsisin yapılması, amaç aksi kullananlara bir daha tahsis

7) Yurtici üretiminde ve ithalâtta bir değer

tam yararlanma imkânları ve bunların ihracata da göz önünde tutularak tesbit edilecek ve Kurum ramı buna göre geliştirilecektir.

2) Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. tarafından de şeker fabrikası kurulması, bu fabrikaların n larının ihracı ele alınacaktır.

3) Tarım makinalarının en önemlilerinden rin Türkiye Ziraî Donatım Kurumu'nca ilgili k halinde yapılması ile ilgili hususlar incelenecektir.

4) Etibank tarafından her türlü transform ler, elektrik motoru ve özel makinalar ve benz makinası, yüksek ve alçak gerilim kontrol tesisl aksamının yurt içinde yapılması imkânları araş

5) PTT Genel Müdürlüğünce telefon mak rının en geç 1966 yılında Trükiye'de imâl ve m sağlayacak şekilde, gerekli işlemlere hemen başl

6) Devlet Demiryolları İşletmesinin elinde lunan tezgâh ve tesislerdeki fazla kapasiteden y ve elektrik lokomotifleri, yük ve yolcu vagonla ve diğer vagonların tümünün yurt içinde imâl müştür. Bunun için de, fabrikalarda değişiklik mamlama için gerekli yatırımların yapılması Demiryolu tesislerindeki kapasitenin tam olara demiryolu taşıtları onarım ve yapımı dışında d bul edilmiştir. 1963 ve 1964 yıllarında demiryo gonlar vapılmıştır. Ancak, imalât miktarı plâ

8) Denizcilik Bankası dizel motorları dışında kinalarının yapımını 1965 sonuna kadar inceliyecek let Plânlama Teşkilâtına bildirilecektir. Bu araştırma içinde ekonomik olarak imâli mümkün görülenler başlanılacaktır.

9) 1964 Yılı Programında montaj işleriyle uğraşmanın çoğalmasının bu sanayiin gelişmesini baltalıyacağı ve parça oranının artışı yavaşlatacağı belirtilerek firmaların montajdan vazgeçmemesi öngörülmüştür. Buna rağmen, karayolu ve montajı yapmak için müsaade almış bulunan firmaların montajda bulunmaktadırlar. 1966 Yılı Programında da belirtilen ithal edilen bazı yapıların yerli üretim ile ikânâ edilmesi montajdan başlayarak komple üretim geçirilmesi. Montaj Sanayii Talimatı yerli parça yapımını geliştirmek ve desteklenmesine ve talimatta belirli mallar için bütçe tahsisine göre tüm yerli üretime geçilmesini uyarma amacı gütmektedir. Fakat Montaj Sanayii Talimatının bugüne kadarki uygulamaları tüm yerli üretime geçilmesi yönündeki çalışmaların yetersizmiş, hatta olumsuz etkiler meydana getirmiştir.

10) Sanayi faaliyetlerin gelişmesine büyük katkı sağladığı aşikâr olan sermaye piyasasının kurulması için henüz bir kanun tasarısı hazırlanmış olmakla beraber henüz tamamlanmış çalışmalar bir sonuca ulaşamamıştır.

11) 1966 yılı Programında belirtildiği gibi, sanayi yet dallarına ve plânın gelişme hedeflerine uygun olarak tahsis edilmemekte olan kredilerin, yatırım yapılması gereken alanlara tahsis edilmek amacıyla seçici (selektif) olarak

yatırımların ihtiyaç olan sanayi dallarına ve geri yapılması amacına uygun sonuçlar vermemiştir.

13) İhraç maddelerimizi çeşitlendirmek ve ne sınaî yapılar ihraç etmek amacıyla uygulanan iadesi yoluyla, bazı sanayi yapılarının ihraç fiyatı yer alan vergi, resim, harç ve benzer yükümlülük iadesine başlanmış, bazı sınaî yapıların ihraç olmuştur.

14) Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında yeri ile ilgili sorunların çözülmesine de yer verilmiş hızlandıracak bir sanayi bölgeleri siyaseti tesbiti luş yeri siyasetiyle ilgili olarak tesbit edilen dır (21) :

a) Organize sanayi bölgelerinin kurulması özel uyarıcı tedbirlerin tesbiti.

b) Bölgesel bir sınaî işbölümü ve sınaî yatırım göre oransal bakımdan verimliliği konusunda çalışması,

c) Bölgelere göre sınaî faaliyetlerin dağılımı zeni hakkında araştırma yapılması,

d) Küçük sanayiinin desteklenmesi için çok ve standart yerleşme araştırmalarının yapılması,

e) Şehir imar plânları yapımında küçük s için sanat dallarına göre çarşı ve mahallelerin a göz önünde bulundurulması,

alınması kararlaştırılan tedbirleri ana hatlarıyla Burada işaret edilmesi gereken bir nokta, ülkenin ve refaha kavuşturmak için hazırlanan plânlarındaki tedbirlerin en süratli ve en kesin şekilde tedbirlerin lâfta kalmamasının, sanayileşmiş, gelişen bir iktisadî yapının yaratılması bakımındandır.

Bu sebeple, tam çalışma seviyesine ulaşmamasındaki dengiyi ve özel sermayenin, sınaî yoğun bölgelere kaymasını sağlamak için Kalkınma Plânlarındaki tedbirler uygulanmalı, devlet sınaî kuruluşlarının kurulması yoluna gidilmelidir.

Küçük sanayi ile büyük sanayiın birbirine destek ve gelişmelerini sağlamak için, her türlü tamamlanmalıdır.

Ağır sanayiın veya temel sınaî faaliyetlerin önemi verilmeli. Çıkmaz bir yol olan veya yüzde yüzde önliyen veya çok geciktiren montaj sanayii kurulmalıdır. Montaj fabrikalarının başlangıçta kurulabilmesi, en çok iki veya üç sene içinde yüzde yüz zorunlu kılan şartlar tesbit edilmeli ve gecikmemelidir. Montaj sanayii kurma yerine patent anlaşmaları ve söz konusu mal yurt içinde yapılmalıdır. Patentli ve kısa bir süre için patent hakkı ödenmesi gelişen malın yeni ve daha fazla geliştirilmiş bir şekilde üretilmesin-
rılmadıkça ve geliştirilmiş yeni malın patent hak-

mobil sanayiinin yüzde yüze yakın bir oranda yapılması mümkündür ve yaratacağı yan sanayi dalları hası bakımından üzerinde önemle durulmalıdır. sanayiinin kurulmasını istemiyenler piyasanın sızlığını ileri sürmektedirler. Türk piyasası yeterli ordu ihtiyaçları için de bu sanayi dalının ve diğer araç ve gereç, kimya dallarının kurulması zorunlu bazı yapıların veya yeni yapıların bir kısmının kütlesi olan ilk müsterisi ordudur. Bugün dört-kelerin binek otomobili, kamyon vs? yapıp, bunları na sattıkları unutulmamalıdır. Petro-Kimya sanayisine başlaması iyi bir işarettir, 1965 Yılı Programı durulan ve daha önce işaret etmiş olduğumuz hususlar önce gerçekleştirilmesi atılan köklü adımların Türkiye'de yakında kurulacak olan Televizyon sistemi de, alıcı ve verici cihazların başlangıçta en az yüzde olarak yapılması yoluna gidilmeli, bu sistemi ithal et kurmamalıdır. Çünkü, bir kere ithalât başladıktan sonra (montaj dışında) kurulması devamlı olarak ertelenen başlanacak bir yatırım sahasında, imkânların geliştirilmesi güçleştirir. Söylediklerimizi kısaca özetliyecek olursak, bu bir yoldur, ülke içi imkânları uyuşturmaktan ziyade yüzde yüz yerli üretim yapan sanayi dallarının kurulması zorunludur.

Hatta, sınaî yapıların maliyeti ithal malın maliyeti yüksek bile olsa, çok kere, düşünüldüğü gibi, bu yapıların iltihâmî olarak kurulması daha kolaydır. Çünkü

Fakat, unutmamak gerekir ki, bugün için yeterli memiş ülkeler, sınaî gelişme plânlarını finanse edemiyorlar ancak ilkeler maddeler ihracatı ile sağlayabiliyorlar. Ticaretten gelecek zarara gelişmemiş ülkelerin boğulmasıdır. Bu nokta da, hangi sanayilerin öncelikle geliştirilmesinin sağlam bir şekilde yürütmesi sağlanır sualıdır.

İlk olarak geliştirilecek sanayiın gıda ve ihracat sanayii gerekir. Özellikle döviz kazançlarının artmasını sağlamak için ihracat sanayii önem kazanır. Bundan sonra, üretilen belli bir seviyeye erişince ithalât sanayiini kurmak ve ihracatları dış rekabete karşı gümrük duvarları ve fiyat kontrolü ile korumak gerekir. Fakat, çok lüzumlu ihtiyaçları büyük ölçüde ithal edildiği ülkelerde, evvelâ, ithalâtı azaltarak harcanan dövizlerde tutum sağlamak en uygun olabilir. Fakat, Türkiye'de olduğu gibi, ithalâtın büyük bir kısmı yatırım mallarından ibaret olursa, döviz kaynakları sağlamak için ilk olarak ihracat sanayiini geliştirmek uygun olur.

Hirschman'ın da belirttiği gibi (22), her yatırıma ileriye ve geriye doğru (forward linkage - backward linkage) etkisi vardır. İleriye doğru olan yatırımlar, üretimin ileriye doğru etkileri, geriye doğru etkileri olan yatırımlar da üretimde yatırımları uyandırır.

İlk maddeler üretiminde geriye doğrudan etkisi az olduğundan çok zayıftır; tarım ve madencilikte olduğu gibi, ihracat sanayiinin ülke içinde ileriye doğru etkileri azdır. İlk olarak, üretimin ileri evrelerindeki sanayi dallarının

ve B mallarının ikisini de üretmiyorsa, eğer A lından daha hızlı artıyorsa, A malının B malı ülke içinde üretilmeye başlanması en uygun içinde yapılmaya başlanan mala, yapma bir pa diğer maddelerin ithâli de kısılmalıdır. Ancak, li bir seviyeye eriştikten ve yeni bir sanayi ku cuk veya genç sanayi görüşüne dayanarak kor mak gerekir. En uygun koruyucu tedbir olarak uygulanan vergi ayrıcalıkları ve diğer bağışıklı

Bu sebeple, Türkiye'de ithalât sanayiini, h kurmak ve döviz kazançlarını arttırmak için de ketime hazır bir şekle getirecek, ihracatı sana rekir. Böyle bir siyaset, belli tarımsal malları bir ekonomiden, çeşitli sınaî yapılar üreten ve bir ekonomik yapıya geçişi mümkün kılar.

Türkiye'nin Avrupa Müşterek Pazarına g gözönünde bulundurarak, sanayiin ileride ithâ edilmesini sağlamak için bir süre korunması sanayii geliştirici her türlü tedbir alınmalıdır. Pazara tam üye olduğumuz gün, diğer ülkelerin edemeyiz, sanayiimiz aniden çöker ve Türk korkunç zorluklarla karşı karşıya kalır.

Ayrıca, Türk sanayiinin başlıca yetersizliği ye ve girişken iş adamı ve sanayici kıtlığını ort birleri de almak ve uygulamak şarttır. Bunun

SANAYİLEŞME SİYASETİ

cıl piyasa ilmine bünyelerinde yer vermeleri; öz-
tırması usullerinden geniş ölçüde faydalanmaları

Sınaî üretimin her evresi; plânlama, kurul-
üretim ve sürüm, devamlı bir araştırma ve geli-
konu edilerek yeni üretim yöntemleri ile yapınlar
malıdır. Çok pahalı olan bu türlü faaliyetleri, özel
lemeli, finansmanını üzerine almalıdır.

Sanayi işletmelerinin her çeşidinde, iktisadî
kilde denetimi mutlaka sağlanmalı; gerekli orga-
denetleme araçlarından faydalanılmalı, iktisadî
tirilmesinde karar sahibi olacak yetişen genç id-
satçılarının teknik bilgilerinin artmasını, bir işin,
imkânları gözönünde tutarak, nasıl iktisadî olac-
kilde görebilmelerini sağlamak amacıyla, sanayi
sa bir süre, çalışmalarını ve gözlemlerde bulun-
tedbirler almalıdır.

Son bir nokta da, kalkınma ve sanayileşme a-
sisler meydana getirirken, en ileri teknolojiyi alm-
kinaları tesislerimize yerleştirmemiz şarttır. Prof-
in belirttiği gibi, «ileri memleketlerinkinden geri-
lanarak o memleketlere yetişmek aklın alabilece-
dir» (23).

Bütün bu söylediklerimizden çıkarılacak en
leşmemizin amacının, iktisadî bağımsızlığımızın